

doi: 10.3935/rsp.v23i2.1371

KONFERENCIJA: IMPROVING POVERTY REDUCTION IN EUROPE: LESSONS FROM THE PAST, SCENARIOS FOR THE FUTURE

Antwerpen, 3. - 5. veljače 2016.

Završna konferencija FP7 projekta IMPROVE (<http://improve-research.eu/>) održana je na Sveučilištu u Antverpenu, Herman Deleeck Centar za socijalnu politiku, od 3. do 5. veljače 2016., na temu *Improving Poverty Reduction in Europe: Lessons from the Past, Scenarios for the Future*. Na konferenciji se okupio i dio relevantnijih istraživača iz područja socijalne politike koji nisu bili partneri u projektu. Primjerice, treba istaknuti Maurizia Ferrera, Johna Hillsa, Franka Vandenbroucka, Joakima Palmea te Antona Hemerijcka.

U prvom dijelu konferencija se bavila temom socijalnih inovacija kroz primjere 31 studije slučajeva, u osam zemalja, koji su provedeni u okviru projekta. Studije slučajeva tematski su bili povezane uz područja: stanovanje, aktivacije dugotrajno nezaposlenih i obrazovanja etničkih manjina. U ovom projektu konceptualno se temi socijalnih inovacija pristupilo: a) kao aktivnostima kojima se podmiruju socijalne potrebe u određenom kontekstu - dinamički pristup; b) kao transformaciji društvenih odnosa - procesni pristup i kao c) osnaživanju socijalno-političke dimenzije. Sintezu istraživanja na projektu iznio je Stijn Oosterlync poručujući kako se socijalnim inovacijama koje dolaze odozdo u znatnoj mjeri reformiraju suvremene socijalne države. Paradigma socijalnih inovacija ključni je čimbenik reformi socijalnih država, kako onih koje dolaze odozdo, tako i onih koje dolaze odozgo. Na djelu je koncept višerazinske vladavine i razvoja kombinira-

ne socijalne politike. Vladanje znanjima o socijalnim inovacijama javlja se kao važna razvojna tema. U Europi se sve više javljaju inovacije koje dolaze iz filantropskog sektora.

Kao podlogu za raspravu na okruglom stolu Gert Verschraegen i Yuri Kazepov podnijeli su izlaganje *Kako poboljšati sudjelovanje dionika u europskim politikama siromaštva?* U okviru koncepta sudjelovanja sve se više polaže na demokratsku vladavinu, učinkovitost, legitimnost i socijalnu pravdu. Sve su veći utjecaji koji dolaze odozgo s razine EU-a i koji unaprijed definiraju orijentacije i domete mnogih projekata.

Izlaganja su komentirali Mikael Stigendal, Marjorie Jouen i Frank Moulart. Stigendal inzistira na boljem poznavanju uzroka siromaštva te na konkretnim socijalnim intervencijama. On se protivi kvantofreniji i novim mjerenjima ove pojave te se zalaže za nove saveze glede znanja iz ovih područja kao i usmjeravanjima socijalnih promjena u ovim područjima. Za Franka Moularta socijalne inovacije su nova paradigma socijalne politike. Za njega je ključno što živimo u vremenu tržišne demokracije, a ne ljudske demokracije. Na nacionalnoj razini uvijek se postavlja pitanje što se ima za redistribuciju, a sve su rjeđi socijalni pokreti koji postavljaju takve zahtjeve.

U okviru konferencije tematizirala se 500. godišnjica Utopije Thomasa Morea koji je upravo uzeo Antwerpen kao mjesto svoje Utopije. Nadahnuta izlaganja, u ozračju stare zgrade Sveučilišta u Antverpenu, na tu temu održali su Guido Latré i Philippe Van Parijs. Izlaganje Van Parijsa Utopija i socijalna Europa bilo je višestruko zanimljivo. Naime, More je suvremenik Erasma Rotterdamskog te u svom djelu baštini i njegove humanističke ideje. K tome, jedan od ključnih sugovornika u ovom djelu je Pietr Gillis, onodobna važna osoba

u gradskoj upravi Antwerpena. Van Parijs izložio je povijest europskih utopističkih ideja glede ostvarivanja boljeg i pravednijeg društva te je upozorio na tekstove francuskih socijalista utopista o socijalnom osiguranju. Zanimljiva je logika prelaska s koncepta karitativnih organizacija na odgovornost lokalnih vlasti, a poslije i države za socijalne probleme.

Istaknuto je kako su suvremene socijalne države rezultat tih utopija, a tome se ne mogu nadati građani Latinske Amerike. Koncepti europske socijalne države za njih su još uvijek utopije.

Brian Nolan je govorio o rastu nejednakosti kao globalnog fenomena i na njega se ne može utjecati s nacionalne razine. Podaci OECD-a govore o rastu nejednakosti, što je ilustrirano i porastom vrijednosti Gini koeficijenta. Implikacije rasta nejednakosti vode prema podijeljenom društvu, rastu siromaštva, više kriminala, više razvoda brakova. Događa se promjena fokusa s nejednakosti dohotka na nejednakosti u socio-ekonomskom statusu. Nejednakostima su pogođeni srednji slojevi koji se smanjuju. Nejednakosti podrivaju rast. Ostaje više nejasnoća o strukturi prihoda i valorizaciji prihoda od kapitala, naspram prihoda od rada.

Tim Goedeme predstavio je ciljeve projekta, s naglaskom, kako jačati socijalnu koheziju oslanjajući se na razvoj socijalnih inovacija te doprinijeti sačinjavanju politika temeljem empirijskih evidencija. U okviru projekta izdana je knjiga, Cantillon B., Vandenbroucke, 2014., *Reconciling Work and Poverty Reduction – How Successful Are European Welfare States?* Oxford University Press. Najavljeno je izdavanje knjiga na temu smanjenja siromaštva te socijalnih inovacija.

Tema o socijalnim ulaganjima bila je okvir izlaganja primjera socijalne politike u Belgiji i Kanadi.

Van Mechelen belgijsku krizu povezuje s rastom dječjih doplataka te smanjenjem poreza na najniže dohotke. U slučaju samohranih roditelja od 1995. do 2012. godine dohodak se povećao 29%. Na djelu je promjena od pasivne prema aktivnoj politici, ulaganja u obrazovanje te bolje ciljne skupine i više uvjeta za ostvarivanje prava.

Iskustvo Quebeca iznio je A. Noel. U Kanadi postoji savezna socijalna država, međutim, značajan dio programa odvija se na razini provincija. Novi trendovi socijalnih ulaganja koji uvelike doprinose modernizaciji socijalne države uvelike se došli iz europskih praksi i daju prepoznatljive rezultate.

Anton Hemerijck analizirao je kontekstualne promjene socijalnih europskih država, a na djelu su dvojbe glede kapacitirajućih i kompenzirajućih socijalnih troškova. Ključno je pitanje ulaganja u stručnjake i institucije koje provode programe socijalnih investiranja. Istaknut je primjer Slovenije koja je u tome bolja od Italije i Španjolske. Novi i stari socijalni rizici kao dvojbe vode prema činjenici da socijalna ulaganja istiskuju socijalnu zaštitu.

Socijalne države imaju važne funkcije: redistribucija, osiguranje te kapacitiranje socijalno ulaganje u ljude i institucije. U europskim zemljama ključne reforme u zadnjoj četvrtini stoljeća su zaštitni dohodak i aktivacija, obiteljska politika, aktivna politika tržišta rada te rano napuštanje škole i obrazovanje. Mnogi su procesi konvergencije u različitim socijalnim državama. Mjerenjem učinka socijalne i fiskalne politike vidi se da one idu na ruku srednjim slojevima. Hemerijck je u više navrata isticao načelo svetog Mateja, naime, socijalna ulaganja idu na trošak više ranjivih skupina, kod novih socijalnih rizika imamo problem dualizacije, a ulaganja u obrazovanje također idu na ruku srednjim slojevima.

Konferencija se bavila i temom dječjeg siromaštva. Izložene su politike u Belgiji,

Njemačkoj i V. Britaniji. J. Bradshaw izložio je kretanja dječjeg siromaštva u V. Britaniji u zadnje dvije vlade. Svi pokazatelji govore kako ponovno raste dječje siromaštvo i kako se protežiraju mirovine u odnosu na davanja za djecu. Belgijske prilike, prema izlaganju J. Vinck, sasvim su drugačije i mjere socijalne politike pomažu ranjivim skupinama da se izvuku iz začaranog kruga siromaštva. T. Bahle je pokazao kako je u Njemačkoj siromaštvo djece ovisilo o općim gospodarskim kretanjima i mjerama vlade, izravnim i neizravnim, za ublažavanje siromaštva. Ipak, pokazalo se da takve mjere imaju ograničene doseg. U raspravi je posebno istaknuta potreba razvoja socijalnih inovacija koje bi se učinkovitije i djelotvornije bavile siromaštvom djece.

J. Hills u osvrtu na projekt u cijelosti istaknuo je problem smanjenja siromaštva prije i poslije krize te ukazao na varijacije u različitim zemljama. Zapošljavanje je posvuda ključno za izlazak iz siromaštva, posebno zapošljavanje drugog roditelja. On ističe kako 10% rasta zaposlenosti znači 2,9% smanjenja siromaštva, međutim, to ne funkcionira u svim zemljama na isti način. Siromaštvo ovisi o rastu zaposlenosti, rastu plaće te ostalih socijalnih davanja. Izazov je kako oblikovati mjere i voditi računa o njihovoj međuovisnosti. Izazovi u zemljama članicama EU-a su različiti i isti instrumenti daju različite rezultate; jedna strategija nije dovoljna.

M. Ferrera govorio je o modernizaciji socijalne politike te se pitao koja je uloga EU? Istaknuo je važnost informacija o različitim programima koje na vrijeme valja dostavljati ključnim dionicima, a koji trebaju imati sposobnosti za provedbu programa. Uloga EU-a je sastavljanje agende te osiguravanje komparativnih podataka i analize politika. Još uvijek je važno istraživačko pitanje kakav je utjecaj politike socijalnih ulaganja i socijalnih inovacija na nacionalnim razinama? Ferrera se pozvao

na rezultate WILCO FP7 projekta kojim je prepoznata sve veća uloga lokalnih vlasti u pripremi i provedbi socijalnih programa povezanih s novim rizicima te utemeljena na lokalnim znanjima. Inovirana politička misija EU-a, s porukom od stabilnosti prema rastu, treba jasnije stavove imati o projektu socijalne Europe.

Frank Vandembroucke, sadašnje stanje u EU opisao je sukobom dvije logike, dva velika projekta, izgradnja socijalne države i integracija Europe kao zajedničkog tržišta. Pitao se je li moguć »akt ravnoteže« ova dva sukobljena projekta? Naglasio je kako monetarna unija treba imati mehanizme solidarnosti koji za sada ne postoje. Solidarnost s onima koji su dovoljno konvergentni slijede maticu događanja. U tom smislu, zalaže se za *policy* pakete za zemlje različite razvijenosti. Sudionicima konferencije činilo se kako se ipak radi o utopističkim razmišljanja, glede stavova što će se dogoditi sa socijalnom Europom.

Bea Cantillon, koordinatorica projekta, istaknula je kako unatoč krizi socijalne države od 1985. godine stalno rastu socijalni troškovi u svim zemljama, a s druge strane sve teže se odgovara na zahtjeve socijalno ranjivih skupina. Novi troškovi zapravo su odgovori na nove socijalne izazove i rizike. Socijalna država uvelike odgovara na rastuće zahtjeve tržišta i nove potrebe. Postavila je trilemu: poslovi, adekvatni dohoci, a između napori socijalne države da to omogući. Podaci iz IMPROVE projekta govore o presiji na niske plaće, niske plaće idu dolje u 1990-ima, nešto manje početkom ovog stoljeća. Povećavaju se poticaji, osobito u zapošljavanju. S druge strane, raste siromaštvo među nezaposlenim kućanstvima. Socijalna pomoć, minimalne plaće i druge potpore daju rezultate u borbi protiv siromaštva. Međutim, pokazuje se kako nije moguće imati jednu mjeru koja će odgovarati svima. Smanjenje siromaštva podrazumijeva socijalnu redistribuciju te

novi pristup socijalnim investicijama kao i razvijanje socijalnih inovacija.

Stefaan Hermans, voditelj ureda i Marianne Thyssen, EU povjerenica za zapošljavanje, socijalne poslove, vještine i mobilnost rada, na kraju konferencije, istaknuli su prioritete: nezaposlenost mladih, dati im šansu da steknu prvo radno iskustvo korištenjem EU potpora; pomoć onima koji su najpotrebitiji te program energetske siromaštva doprinos je borbi protiv siromaštva i socijalne isključenosti. U doglednom vremenu više će se polagati na izgradnju politike temeljem dobro napravljenih izvješća. Korištenje rezultata EU istraživanja, kao okvir rasprava, razumijevanja te polazišta za nove inicijative u području socijalne europske politike također je jedan od prioriteta.

Zanimljivo je da gotovo nitko od dobro poznatih autora nije tematizirao probleme i izazove razvoja socijalnih država u tranzicijskim zemljama. Socijalne države u tranzicijskim zemljama imaju i manje potencijale za konveniranje kao i za povlačenje EU sredstava kako bi prakticirali zahtjevne procese socijalnih ulaganja. Kolege iz Mađarske, kao jedini partner u projektu iz tranzicijskih zemalja, istaknuli su kako su priroda socijalnih problema i izazovi razvoja socijalne države u Mađarskoj uvelike različiti od zemalja starih članica.

Konferencija je bila mjestom dijaloga o najnovijim rezultatima istraživanja iz područja socijalne politike. K tome, to je bila prilika razgovarati o novim prijedlozima projekta u okviru EU natječaja Obzor 2020.

Gojko Bežovan
Studijski centar socijalnog rada
Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu

doi: 10.3935/rsp.v23i2.1373

EVALUACIJA PROGRAMA SKRBI O BESKUĆNICIMA I RAZVOJ INOVATIVNIH MODELA PREVENCIJE I SMANJENJA RIZIKA NASTANKA BESKUĆNIŠTVA – prikaz i zaključci projekta

Projekt Evaluacija programa skrbi o beskućnicima i razvoj inovativnih modela prevencije i smanjenja rizika nastanka beskućništva udruga CERANEO provodila je u partnerstvu s udrugom Terra iz Rijeke i udrugom MoSt iz Splita. Financiranje projekta osigurano je potporom Ministarstva socijalne politike i mladih. Cilj projekta bio je razvoj modela praćenja broja beskućnika i onih u riziku od nastanka beskućništva, monitoring i evaluacija postojećih programa skrbi o beskućnicima te razvoj novih inovativnih modela skrbi o beskućnicima putem promocije i edukacije o pristupu Stanovanje prvo/ Housing First.

Dva su glavna problemska okvira koje je projekt tematizirao, a valja ih sagledati u široj perspektivi problema beskućništva i odnosa prema njima. Prvi se tiče podataka o beskućnicima, njihovog praćenja i evidencije. Drugi se odnosi na programe i projekte usmjerene prema beskućnicima posebno onima usmjerenim na prevenciju beskućništva i socijalno uključivanje beskućnika. Razmatranje ovih područja je dodatan izazov iz razloga što su znanstvena istraživanja o beskućništvu u Hrvatskoj iznimno rijetka. U Hrvatskoj nikada nije provedeno sveobuhvatno istraživanje o statusu beskućnika, njihovim potrebama, mjerama i programima koji odgovaraju tim potrebama niti o uspješnosti postojećih programa skrbi o beskućnicima, već partikularna lokalna istraživanja. U cilju prevencije i rješavanja problema beskućništva potrebno je prepoznati njegove uzroke i adekvatne načine prevencije. Spoznaje su